

Inkluderende arbeidsliv: synshemmedes arbeidsdeltakelse og IKT

Kristin S. Fuglerud

I samarbeid med:

Tonje, Fyhn, Till Halbach,

Kristin Kjæret og Terje Andre Olsen

UNIKT forum, Thon Hotell, Oslo

1. juni 2022

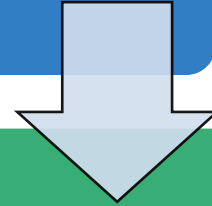
Inkluderende arbeidsliv - barrierer og muligheter for økt arbeidsinkludering av synshemmede (2020-2021)

MÅL: Økt arbeidsdeltakelse og mindre diskriminering av personer med funksjonsnedsettelse generelt, og synshemmede spesielt

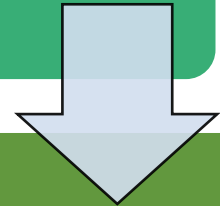
- ▶ Norges Blindeforbund – prosjekteier **Norges Blindeforbund**
Synshemmedes organisasjon
- ▶ Norce Research - prosjektledelse **NORCE**
- ▶ Norsk Regnesentral - forskningspartner **Norsk Regnesentral**
NORWEGIAN COMPUTING CENTER

Støtte fra Bufdir **Bufdir**

Kunnskapsoppsummering

Case-studie

Spørreundersøkelse

Kunnskapsoppsummering

- ▶ Innsamling/søk på litteratur, spenner over flere akademiske disipliner, f.eks.
 - IKT, design, arbeidslivsforskning, rehabilitering, økonomi, samfunnsfag, demokrati, jus, sosiologi og sosialøkonomi, osv.
- ▶ Mange publikasjoner fra siste 15 år - lite evidensbasert forskning, men mye peker i samme retning.
- ▶ Lite fokus på **uu av IKT** i studier om arbeidsinkludering
- ▶ Mangler tverrfaglig forskning (teknologi – samfunnsfag)
- ▶ Mange av de samme problemene som for 15 siden...

Case studie om synshemmede i arbeid

- ▶ Semistrukturerte intervjuer
- ▶ 5 arbeidstakere
 - en svaksynt og fire blinde,
 - mellom 30 og 60 år
 - middels til sterke IKT ferdigheter
- ▶ 6 representanter for virksomhetene / ledere / HR
 - to i offentlig og tre i privat sektor
 - Oslo, Viken, Trøndelag, Vestfold og Telemark.
- ▶ Tematisk analyse

Overordnede temaer

1. Universell utforming av IKT-verktøy
2. IKT- hjelpemidler
3. Arbeidsgiverperspektivet
4. NAVs og støtteapparatets rolle
5. Opplæring i et livsløpsperspektiv
6. Anbefalinger

Løfter i det følgende fram noen **funn fra case studie** i lys av litteraturoppsummeringen

Universell utforming (uu) av IKT-verktøy

- ▶ Fag- og administrative systemer har ofte store mangler
- ▶ Kontorprogrammer for e-post, tekstbehandling og regneark er bedre (Google og Microsoft har pga amerikansk lovgiving bidratt til tilgjengelig løsninger).
- ▶ Forskriften om uu av IKT omfatter ikke arbeidslivet - utviklingen går tregt.

IKT hjelpemidler

- ▶ Dårlig kompatibilitet med IKT-hjelpemidler (krav i WCAG)
 - Samme problemstilling beskrevet over flere tiår
 - **Casestudie: utfordringene bekreftes**
- ▶ IT-support /drift mangler ofte kunnskap om uu og hjelpemidler (samt uhensiktsmessig organisering)
 - **Case studie:**
 - tar lengre tid å spørre andre enn å gjøre det selv
 - for å lykkes som synshemmet – stor fordel å være ekstra god på teknisk problemløsning

Opplæring i et livsløpsperspektiv

- ▶ Manglende uu i utdanning -> mindre trening i bruk av IKT
- ▶ Tap av syn og rehabilitering: Manglende samarbeid mellom helse og opplæringssektoren
- ▶ Opplæring av hjelpemiddelbrukere er ofte mangelfull
- ▶ **Casestudie:**
 - opplæring i virksomheter er ikke universelt utformet
 - behov for bevisstgjøring om dette

Spørreundersøkelse

- ▶ 954 ledere i arbeidslivet (fra Kantar's internettpanel)
- ▶ jevn fordeling på virksomhetsstørrelse
- ▶ 34% offentlig sektor, 62% privat sektor, (4% organisasjoner)
- ▶ Undersøker
 - antakelser om og villighet til tilrettelegging for synshemmede arbeidstakere,
 - kjennskap til regelverket om uu,
 - villighet til å dekke utgifter til uu,
 - antakelser om synshemmedes produktivitet, og
 - støtteapparatet sin rolle.

Hvem er mest krevende å tilrettelegge for?

▶ Blindhet	22% (n=597)
▶ Moderat/alvorlig psykisk sykdom	17% (n=456)
▶ Døvhet	14% (n=392)
▶ Nedsatt talefunksjon	12% (n=341)
▶ Nedsatt mobilitet inkl. rullestol	11% (n=295)
▶ Nedsatt syn	6% (n=174)
▶ Lettere psykisk sykdom	4% (n=117)
▶ Nedsatt hørsel	3% (n=88)
▶ Vet ikke	3% (n=88)

Viktigste faktorer som vil hindre arbeidsdeltakelse for personer med funksjonsnedsettelse

	Prosent	Antall
▶ For dårlig fysisk tilrettelegging	20 %	419
▶ For dårlige tekniske hjelpemidler	17 %	367
▶ Dårlige støtteordninger	16 %	333
▶ Ledelsen	11 %	244
▶ Dårlige IT- / IKT-løsninger	9 %	188
▶ Arbeidsmiljøet	8 %	164
▶ Arbeidstakerne selv	7 %	145
▶ Dårlig opplæring i tekniske forhold	7 %	143
▶ Vet ikke	4 %	96
▶ Dårlig støtte fra IT-avdeling	2 %	47

Viktigste faktorer som vil bidra til økt arbeidsdeltakelse for personer med funksjonsnedsettelse

	Prosent	Antall
▶ Et støttende arbeidsmiljø	19 %	419
▶ Tilpassede arbeidsoppgaver	18 %	403
▶ En støttende ledelse	17 %	377
▶ Gode støtteordninger	16 %	355
▶ Tekniske hjelpemidler	13 %	278
▶ Fysisk tilrettelegging	12 %	259
▶ Arbeidstaker som klarer seg selv	7 %	162
▶ Universelt utformet IT / IKT	7 %	157
▶ God opplæring i tekniske forhold	4 %	98
▶ God støtte fra IT-avdeling	2 %	54
▶ Vet ikke	2 %	34

Villighet til å ha utgifter til universell utforming

- ▶ Villighet til høyere utgifter til uu hang sammen med:
 - Kjennskap til regelverket på uu
 - Forventer ikke at det blir utfordringer med en synshemmet arbeidstaker
 - Positive forventninger til produktiviteten til en synshemmet arbeidstaker
 - Høyere utdanningsnivå
- ▶ Flere i **offentlig sektor** mente deres virksomhet ville være villig til å ha høyere utgifter
- ▶ Flere i **store virksomheter** mente at deres virksomhet ville være villig til å ha høyere utgifter
- ▶ Men: Halvparten svarte «vet ikke» på dette spørsmålet

Universelt utformede IKT-løsninger

- ▶ Kun 9% svarte bekreftende på at de hadde uu-løsninger i sin virksomhet
- ▶ Nokså likt mellom offentlig og privat sektor, men flere i offentlig sektor har delvis uu IKT-løsninger
- ▶ Flere i offentlig sektor enn i privat sektor kjente til regelverket knyttet til uu

Konklusjon

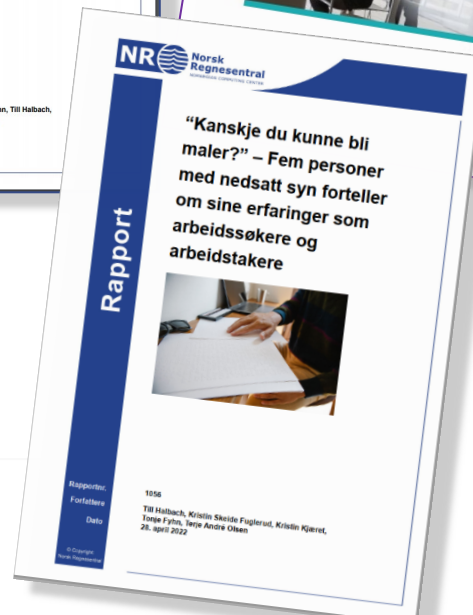
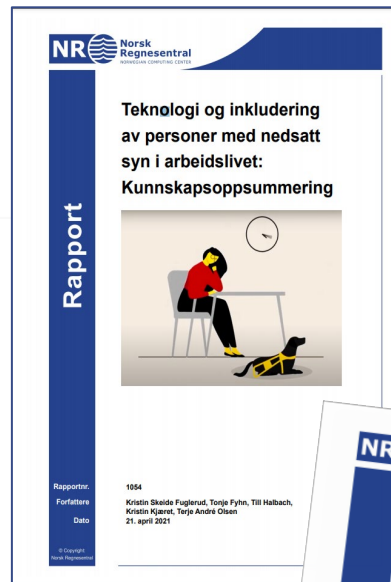
- ▶ Lav kunnskap og bevissthet om hvilke muligheter universell utforming av IKT vil gi for å utføre oppgaver
- ▶ Svar relatert til villighet til å betale for universell utforming kan tyde på et kost-nytte perspektiv:
 - Mest positive i offentlig sektor og store virksomheter.
- ▶ Behov for målrettet arbeid og systematikk for å nærme oss et arbeidsliv uten digitale barrierer.
- ▶ Behov for arbeid på flere arenaer; aktiv arbeidsformidling, bevisstgjøring og kunnskap, og lovgivning som aktivt legger til rette for arbeidsdeltakelse for alle

Anbefalinger

- ▶ Forskningsbaserte studier om effekten av universelt utformede IKT-løsninger i arbeidslivet
- ▶ Øke bevissthet og kunnskap om arbeidstakere med funksjonsnedsettelse.
- ▶ Målsetting om og monitorering av uu i arbeidslivet
- ▶ At myndighetene følger FNs råd om universell utforming av IKT-løsninger i arbeidslivet

Resultater oppsummert

- ▶ 3 rapporter
- ▶ Film 2.5 minutter
 - [Inkludering i arbeidslivet \(Synstolket og undertekst\)](#)
- ▶ Vitenskapelig artikkel på HCII, sommer 2022:
 - The Role of Technology for the Inclusion of People with Visual Impairments in the Workforce

Takk for oppmerksomheten!

Innspill, spørsmål og synspunkter?

Kontakt:

Kristin S. Fuglerud (kristins@nr.no)